

Hoofdstuk 1:

Algemene inleiding op het Nieuwe Testament

1. *Tijlijn* p.2
2. *Ontstaan v.h. Nieuwe Testament* p.2
3. *Apocriefen* p.3
4. *Manuscripten* p.8
5. *Lengtematen, gewicht/geld, maten* p.10

1. Tijdlijn – zie bijlage 1

Bijlage 1 geeft een globaal overzicht van het Nieuwe Testament – dit is een nuttig hulpmiddel bij het lezen van het Nieuwe Testament. Het geeft een overzicht van de keizers die tijdens de periode van Nieuwe Testament regeerden. Het geeft ook een beeld van wanneer de boeken geschreven zijn. Boeken waar een streepje tussen staat, zijn geschreven in hetzelfde jaar. Voor zich spreekt dat dit geen zaligmakende tijdlijn is – er bestaat veel discussie over de schrijfdatum van een heel aantal boeken.

Ik heb ook een vierde zendingsreis van Paulus aangegeven (ongeveer 61n.Chr.). Ook hierover is veel discussie. Mijn kennis is niet groot genoeg om daar uitspraak over te doen – sommige wetenschappers zijn overtuigd dat er een vierde zendingsreis was, anderen niet. Het is van niet van wezenlijk belang of die er nu geweest is of niet.

2. Ontstaan van het Nieuwe Testament

De naam ‘Nieuwe Testament’ stond al redelijk snel vast – men gaat ervan uit dat deze rond 190n.Chr. al in gebruik was. Deze naam is afkomstig van Jezus’ woorden: ‘Dit is het nieuwe verbond (testament)’, uitgesproken tijdens het laatste avondmaal.

Bij het Oude Testament is de discussie wanneer verschillende boeken geschreven zijn (historisch-canoniek tegenover historisch-kritisch) heel belangrijk. Zo worden boeken als Daniël en Jesaja later gedateerd en worden daarmee hun profetische gedeelten onderuit gehaald. Het Oude Testament heeft zo niets meer te maken met inspiratie van God, maar wordt een verzameling van gewone boeken. In het Nieuwe Testament speelt die discussie van dateringen veel minder een rol, o.a. omdat er heel wat oude documenten zijn waarin boeken van het Nieuwe Testament vermeld worden. Dit is wat Otto De Jong er in zijn ‘Geschiedenis der kerk’ over zegt:

Het eerst opgetekend en gebundeld waren dertien brieven van Paulus; zij waren ook spoedig aanvaard. Omstreeks 150 stond eveneens het algemeen gezag vast van vier evangeliën: dat van Marcus was vermoedelijk het oudste, later waren die van Mattheüs, Lucas en tenslotte Johannes gevolgd. Daarbij sloot aan Lucas’ beschrijving van de ‘Handelingen van de apostelen’. Op een lijst uit Rome ongeveer 200, door de Italiaan Muratori¹, in 1740 teruggevonden, stonden ook twee brieven van Johannes, een brief van Judas, de openbaring aan Johannes en een dergelijke aan Petrus; bij die openbaringen stond al aangetekend dat niet allen ze in de kerk wilden lezen. Inderdaad is uiteindelijk alleen die van Johannes aanvaard. Oostelijke christenen beschouwden de brief aan de Hebreëen als geschrift van Paulus, westelijke deden dat niet en hadden er daarom moeite mee, die te erkennen; toch kwam hij op de officiële lijst. Heel lang leek het erop dat ook de ‘Herder van Hermas’ binnen de canon zou belanden. Een brief van Athanasius uit 367 bevat de lijst met 27 geschriften die sindsdien in gebruik is gebleven; het eerste synodebesluit dienaangaande dateert van 382.²

¹ De Canon van Muratori of het Muratorische fragment. Het fragment werd teruggevonden door Muratori, een kardinaal en oudheidkundige. Bijlage 2 geeft een versie in het Nederlands met kanttekeningen.

² DE JONG, OTTO J., *Geschiedenis der kerk*. Callenbach, Nijkerk. 1992, p.34.

Er is dus, in tegenstelling tot het Oude Testament, weinig discussie over de schrijfdatum van de boeken van het Nieuwe Testament. Een veel belangrijker discussie over het Nieuwe Testament is de volgende:

Geven de boeken van het Nieuwe Testament ook de leer van Jezus weer?

Daar getuigen de invloed van de evangeliën van Filippus, Tomas, Maria en Judas van. En dan spreken we nog niet over de hype rond de 'Da Vinci code'. Zouden de evangeliën van Filippus, Tomas, ... eigenlijk geen plaats moeten hebben in het Nieuwe Testament? Geven zij niet Jezus' juiste leer weer? Of m.a.w. baseert het christendom zich al 2000 jaar op de verkeerde boeken?

Het is niet eenvoudig om in het kort uiteen te zetten dat het Nieuwe Testament de juiste leer van Jezus weergeeft. In 'Apocriefen' (punt 3) zal ik een paar van deze evangeliën belichten en aangeven waarom ze beschouwd worden als apocrief. Hieronder wil ik graag een paar algemene opmerkingen maken waarom ons Nieuw Testament welk degelijk het juiste Nieuwe Testament is.

Eerst en vooral is er wat ik zojuist geciteerd heb uit de 'Geschiedenis der Kerk'. Al omstreeks 150n.Chr. waren de vier evangeliën algemeen aanvaard. We moeten ons voorstellen dat er in die tijd nog geen sprake was van een soort centraal gezag dat besliste over dit soort belangrijke zaken³. Toch was men het overal eens over deze evangeliën. Er wordt geen melding gemaakt van mogelijke andere evangeliën. Zoals we zullen zien in 'Apocriefen' (punt 3) bestonden de meeste apocriefe evangeliën nog niet in 150n.Chr. of waren ze pas geschreven.

Ten tweede is het belangrijk te weten dat de kerk geen lijst van boeken voorschreef, maar een lijst van boeken erkende. Daarbij hanteerde men drie normen⁴.

- Het boek moest opgesteld zijn door een apostel of door een leerling ervan. Bij de evangeliën bijvoorbeeld zijn Mattheüs en Johannes apostelen, terwijl Marcus en Lucas in nauw contact stonden met Paulus.

- Het boek moest in overeenstemming zijn met de leer van de apostelen. Als een leerling van een apostel dingen verkondigde die niet waren wat de apostelen verkondigden, dan was het boek niet juist. Vooral in de tweede eeuw was dit heel belangrijk.

- Het boek moest bij de meeste christenen bekend en in gebruik zijn. Ook boeken die door een meerderheid van de kerk aanvaard werden, werden aanvaard. Voorbeelden daarbij zijn Hebreëen (dat vooral in het Oosten aanvaard werd) en Openbaring (dat vooral in het Westen aanvaard werd).

Een scenario, zoals Dan Brown en anderen ons voorschrijven, waarbij keizer Constantijn in de 4^e eeuw nieuwe evangeliën oplegde aan het hele christendom en oude (d.w.z. de apocriefe evangeliën) weglief, is ondenkbaar. Zo'n scenario houdt geen rekening met de normen die al een paar eeuwen gehanteerd werden in de kerk.

Voor meer achtergrond over de vorming van het Nieuwe Testament verwijs ik graag naar boeken als 'De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament', geschreven door F.F. Bruce (uitgegeven bij Telos, 1977) en 'De boeken die de kerk afwees' van Michael Green (uitgegeven bij Medema, 2006). Ook op internet zijn daarover nuttige artikels te vinden.

³ Er was nog geen paus, wel een aantal bisschoppen verspreid over het hele Romeinse Rijk – in Jeruzalem, Antiochië, Alexandrië, Rome, Lyon, ...

⁴ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.93-105.

3. Apocriefen

We kunnen een mooie lijst maken met apocriefe boeken: *Apocalyps van Petrus*, *Apocalyps van Paulus*, *Apocryphon van Johannes*, *Evangelie van de Egyptenaren*, *Evangelie van Filippus*, *Evangelie van Maria*, *Evangelie van Thomas*, *Evangelie van Petrus*, *Evangelie van de waarheid*, *Geheime evangelie van Marcus*, *Handelingen van Johannes*, *Handelingen van Paulus en Thecla*, *Handelingen van Petrus*, *Tweede verhandeling van de grote Seth*. Michael Green geeft achteraan in zijn boek een korte uitleg bij deze boeken⁵.

Heel veel van deze boeken zijn in de twee of derde eeuw geschreven. Ze behoren tot de gnostieke geschriften. Allereerst een woordje uitleg bij gnostiek. Gnostiek is een geestelijke stroming die heel veel strekkingen omvat en ook nu nog terug te vinden is. Zo baseert Dan Brown zijn verhaal op boeken van gnostieke wetenschappers, zoals Elaine Pagels ('De gnostieke evangeliën') of Karen King ('The Gospel of Mary of Magdala: Jesus and the First Woman Apostle'). Gnostiek neemt bepaalde elementen van het christendom over, maar geeft er een andere invulling aan.

- Zo is redding belangrijk, maar niet iedereen kan gered worden. Alleen zij die bij de ingewijden horen, die een hogere kennis hebben, kunnen gered worden.
- De verlosser is gewoonlijk Jezus, maar Hij is slechts in schijn menselijk – men noemt dit docetisme⁶.
- Jezus is niet echt aan een kruis gestorven. Hij liet iemand anders sterven in zijn plaats⁷.
- De menselijke geest is veel belangrijker dan het slechte lichaam. De geest zit gevangen in het lichaam en kan pas tot zijn recht komen als die uit het lichaam geraakt. Een visie die we overigens doorheen de hele kerkgeschiedenis zien opduiken (bv. bij de katharen) en ook vinden in andere religies (bv. in het hindoeïsme).

Gnostici spreken over een minderwaardige God (Demiurg) die de aarde gemaakt heeft. De grootste God zou zich volgens hen niet bezig houden met het maken van aardse dingen. Omwille van deze reden verwerpen ze ook een groot gedeelte van het Oude Testament. Er valt nog heel wat meer te zeggen over de gnostiek, maar hiermee is een algemene indruk gegeven.

Het is nuttig om een paar populaire gnostieke geschriften van dichterbij te bekijken. De vier bekendste zijn de evangeliën Thomas, Maria Magdalena, Filippus en Judas.

a) Thomas

Een gnostisch evangelie uit het midden van de tweede eeuw. Het bestaat uit 114 uitspraken, waarvan een heel aantal gelijkenis heeft met uitspraken van Jezus. Sommige uitspraken zijn

⁵ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.213-221.

⁶ In de Handelingen van Johannes 93 zegt Johannes tegen zijn medediscipelen: '*Soms wanneer ik hem wilde aanraken, stuitte ik op een stoffelijk, echt lichaam; maar als ik hem op andere momenten voelde was zijn lichaam onstoffelijk en immatierieel (...) alsof het helemaal niet bestond.*' (GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.130-131)

⁷ In de Apocalyps van Petrus 81 zegt Jezus tegen Petrus: '*Degene die je aan het hout zag, blij en lachend, is de levende Jezus. Maar hij in wiens handen en voeten ze de spijkers drijven is zijn vleselijke deel, zijn vervanger. Ze maken datgene wat zijn gelijkenis, te schande. Maar zie hem – en zie mij!*' (GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.131-132). Ook in de Tweede verhandeling van de grote Seth staat iets soortgelijks.

min of meer hetzelfde. Andere beginnen zoals Jezus' uitspraken, maar hebben een, op zijn zachtst gezegd, vreemd einde. Een voorbeeld hiervan is uitspraak 2:

*'Laat hij die zoekt, blijven zoeken totdat hij vindt. Wanneer hij vindt, zal hij verontrust zijn. Wanneer hij verontrust is, zal hij verwonderd raken en hij zal over het Al regeren.'*⁸

Een ander voorbeeld is uitspraak 4.

*'Want vele eersten zullen de laatsten zijn en zij zullen één en dezelfde zijn.'*⁹

Dit één en dezelfde zijn, is een gnostisch idee dat de hele mensheid zal opgaan in één groot wezen.

Ook bij Thomas vinden we het idee van een groep ingewijden die meer kennis hebben.

Uitspraak 62 is tekenend:

*'Ik onthul mijn geheimenissen aan hen die mijn geheimenissen waardig zijn.'*¹⁰

Dit gaat lijnrecht in tegen de geest van het Nieuwe Testament – Jezus maakt ons duidelijk dat iedereen God moet leren kennen, zeker de zondaars, degenen die zich onwaardig voelen.

Degenen die zich waardig voelden in Jezus' tijd (Farizeeën en schriftgeleerden) waren juist degenen die Hem niet begrepen of wilden begrijpen.

De laatste uitspraak van Thomas is waarschijnlijk de meest opzienbarende.

*'Simon Petrus zei tot hen: 'Laat Maria bij ons weggaan, want vrouwen zijn het leven niet waardig.' Jezus zei: 'Ikzelf zal haar leiden om haar mannelijk te maken, zodat ook zij een levende geest zal worden, die lijkt op jullie, mannen. Want elke vrouw die zich mannelijk zal maken, zal het koninkrijk der hemelen binnengaan.'*¹¹

Niet alleen voor de christelijke leer is dit heel vreemd, maar we zullen zien dat Thomas hier lijnrecht ingaat tegen het evangelie van Filippus en Maria Magdalena, waar Maria juist een hoge plaats toebedeeld krijgt.

b) Maria Magdalena

Ook dit is een gnostisch evangelie. Er zijn twee teksten ontdekt (in Nag Hammadi) – de ene in het Koptisch, de andere in het Grieks. De Koptische tekst dateert uit het einde van de 4^e eeuw, de Griekse uit de 3^e eeuw (of eind tweede eeuw). Het evangelie gaat, zoals de titel doet vermoeden, over Maria Magdalena. Zij heeft een visioen waarin de ziel door de verschillende hemelen moet opklimmen naar het einddoel, de laatste rust. Dit idee mag gerust als gnostisch beschouwd worden. Het gaat om geheime kennis...

Hier volgt een deel van het evangelie¹², waaruit blijkt dat Maria geheime kennis bezit die de discipelen niet hadden.

'(Blad 10) Petrus zei tegen Maria: 'Zuster, we weten, dat de Verlosser jou meer liefhad dan de rest van de vrouwen. Zeg ons de woorden van de Verlosser, die jij je herinnert, (5) die dingen die jij weet en wij niet. Ook hebben we ze niet gehoord'. Maria antwoordde, ze zei: 'Wat voor jullie verborgen is, zal ik jullie vertellen'. en ze begon tot hen te zeggen deze woorden: (10) Ik, zei ze, Ik zag de Heer in een visioen en ik zei tot Hem: 'Heer ik zag U vandaag in een visioen'... (hier volgt de rest van het visioen)

⁸ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.126

⁹ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.126

¹⁰ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.127

¹¹ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.117-118

¹² <http://www.parochieheiligegeest.nl/magdevan.htm>

Na het visioen staat er:

(10) Adreas nu antwoordde, hij zei tot de broeders: 'Zeg, wat zeggen jullie over de dingen die zij gezegd heeft? Ik geloof tenminste niet, dat de Verlosser deze dingen gezegd heeft. (15) Want deze leringen volgen, als het ware, een andere gedachtegang.' Petrus antwoordde, hij zei over dit soort zaken, hij overlegde over de Verlosser: 'Hij heeft toch niet gesproken met een vrouw, (20) verborgen voor ons en niet in het openbaar, opdat we onszelf omkeren en allemaal naar haar luisteren? Heeft Hij haar verkozen boven ons?'

(Blad 18)

Toen huilde Maria, ze zei tot Petrus: 'Mijn broeder Petrus, wat denk je dus? Denk je dat ik, alleen, ze bedacht heb in mijn hart (5) of dat ik de Verlosser bedrieg?'. Levi antwoordde, hij zei tot Petrus: 'Petrus, sinds eeuwigheid ben je driftig. Ik zie je nu terwijl je redeneert tot de vrouw zoals die tegenstanders. (10) Als de Verlosser haar waardig heeft gemaakt, wie ben jij zelf dan om haar te verwerpen? Ongetwijfeld, de Verlosser kent haar grondig. Daarom heeft Hij haar meer liefgehad dan ons.

(15) Laten we ons liever schamen en ons kleden met de volmaakte Mens. Laten we Hem voor ons voortbrengen, zoals Hij ons heeft bevolen. Laten we het Evangelie verkondigen zonder een andere regel te stellen (20) noch een andere wet dan die de Verlosser gezegd heeft.'

(Blad 19)

Nadat Levi nu deze dingen gezegd had, begonnen ze te gaan om te vertellen en te verkondigen.

We zien hier de gnostiek heel duidelijk in aanwezig. Bij het evangelie van Filippus zullen we nog op Maria terugkomen.

c) Filippus

Een evangelie dat dateert van het begin van de derde eeuw. Het bestaat uit een reeks spreuken, volgens sommigen is het een verzameling spreuken uit andere gnostische geschriften.

Een paar stukjes uit het evangelie¹³. Dit maakt duidelijk dat Filippus gnostisch is en tegenstrijdig met de vier evangeliën.

17 Zij die zeggen: 'De Heer is eerst gestorven en toen opgestaan', die dwalen. Want hij is eerst opgestaan en toen gestorven. Als iemand zich niet eerst de opstanding verwerft, kan hij niet sterven. Alleen als God in hem gaat leven, kan hij sterven.

41 De god is een menseneter. Daarom worden mensen aan hem geofferd. Voordat mensen werden geofferd, werden dieren geofferd; maar aan wie ze werden geofferd was niet de ware god.

44 De eucharistie is Jezus. Want hij wordt in Syrië 'pharista' genoemd, wat betekent: dat wat is uitgespreid. Want Jezus kwam om de wereld te kruisigen.

52 Het is goed de wereld te verlaten voordat men gezondigd heeft.

¹³ <http://fran.sneeknet.nl/homepage/show/pagina.php?paginaid=232777>

68 Twee bomen staan er in het Paradijs. De ene brengt dieren voort en de andere mensen. Adam at van de boom die dieren voortbracht. Hij werd een dier en bracht dieren voort. ...

Een gedeelte dat we zeker moeten bekijken bij Filippus, is het gedeelte dat beroemd is geworden door de 'Da Vinci code'. In het boek krijgt Sophie¹⁴ de onderstaande passage te lezen (vanaf 'En de metgezellin'). De stukjes tussen vierkante haakjes zijn onleesbaar in de oorspronkelijke tekst – men heeft dus een behoorlijke portie giswerk gedaan.

46 Sophia die ze 'de onvruchtbare [wijsheid]' noemen is de moeder [van de] engelen en de metgezellin van de [Heer] is Maria Magdalena. [Jezus] hield meer van haar dan van [alle/de andere] leerlingen en kust haar [vaak] op haar [mond]. De andere [leerlingen zagen hoe hij van Maria hield]. Ze zeiden tegen hem: 'Waarom houdt u meer van haar dan van ons?' De Heer antwoordde en zei tot hen: 'Waarom houd ik niet van jullie zoals van haar? Wel, als een blinde en iemand die kan zien samen in het donker zijn, verschillen ze niet van elkaar. Maar als het licht wordt, zal de ziende het licht zien en de blinde in het donker blijven.'¹⁵

Dan Brown baseert zijn theorie en daarmee zijn hele boek op een huwelijk tussen Jezus en Maria Magdalena. Zoals in het evangelie van Maria, zien we ook hier dat Maria een bijzondere plaats krijgt. Maria heeft kennis die de andere discipelen niet hebben, ze heeft een belangrijkere plaats dan de andere discipelen, ... Nogmaals, het is heel opvallend dat het evangelie van Thomas hier lijnrecht tegenin gaat en zegt dat vrouwen mannen moeten worden.

d) Judas

Sommigen denken dat dit gnostisch evangelie afkomstig is van de 3^e eeuw, maar waarschijnlijk verwijst Irenaeus in 180 al naar dit geschrift in zijn werk 'Tegen de ketterijen'. Het werk staat sinds 2004 in de belangstelling. In 2005 is men actief aan een vertaling begonnen.

Het evangelie gaat over Judas Iskariot. Men zegt wel eens dat Judas in dit evangelie in ere hersteld wordt. Judas' verraad wordt er beschreven als een goede daad. Jezus zou zelf aan Judas gevraagd hebben om hem te verraden. Zo zorgde Judas ervoor dat Jezus zich kon bevrijden van zijn lichaam. Dat is goed, want de gnostiek leert dat de geest vast zit in het lichaam. Het is duidelijk dat de evangeliën uit de Bijbel Judas zo helemaal niet voorstellen. Een gedeelte uit het evangelie¹⁶

Op een dag was Hij met zijn discipelen in Judea, en Hij trof hen bijeenzittend naar de godsdienstige regel. Toen Hij zijn discipelen [naderde], bijeenzittend en de dankzegging over het brood uitsprekend, lachte [Hij].

De discipelen zeiden tot hem: „Meester, waarom lacht u om ons gebed van dankzegging? We hebben gedaan wat goed is.”

Hij antwoordde en zei tot hen: „Ik lach niet om jullie. [Jullie] doen dit niet omdat jullie het willen, maar omdat jullie God hierdoor geprezen wordt.”

Ze zeiden: „Meester, U bent de zoon van onze God.”

Jezus zei tot hen: „Hoe weten jullie dat over mij? Waarlijk [Ik] zeg jullie, geen geslacht van het volk onder jullie zal dat over mij weten.”

¹⁴ De naam van het hoofdpersonage is niet per ongeluk gekozen; Sophie betekent 'wijsheid'

¹⁵ GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2006, p.136, gecombineerd met <http://fran.sneeknet.nl/homepage/show/pagina.php?paginaid=232777>

¹⁶ <http://www.trouw.nl/deverdieping/dossiers/article279958.ece>

Toen zijn discipelen dat hoorden, werden ze kwaad en woedend en vervloekten hem in hun hart.

Toen Jezus hun gebrek [aan inzicht] zag, [zei Hij] tot hen: Waarom voert deze ergernis jullie tot kwaadheid? Jullie God is binnen in jullie en... heeft jullie in je ziel tot kwaadheid verleid. [Laat] een van jullie die [sterk genoeg] is onder de mensen, de ware mens tonen en voor mijn aangezicht gaan staan."

Ze zeiden allemaal: „Wij zijn zo sterk."

Maar hun geest durfde niet voor zijn aangezicht te gaan staan, behalve Judas Iskariot. Hij was in staat voor hem te gaan staan, maar hij kon hem niet in de ogen te kijken, en hij wendde zijn gelaat af.

Judas [zei] tot hem: „Ik weet wie U bent en waar U vandaan komt. U komt uit het onsterfelijke rijk van Barbelo. En ik ben niet waard om de Naam uit te spreken van wie U gezonden heeft."

Jezus, wetende dat Judas nadacht over iets verhevens, zei tot hem: „Verwijder je van de anderen en Ik zal je de geheimenissen van het koninkrijk vertellen. Jij bent in staat om dat te bereiken, maar je zult veel lijden. Want een ander zal jou vervangen, zodat de twaalf [discipelen] weer aangevuld worden met hun God."

Judas zei tot hem: „Wanneer gaat U me deze zaken vertellen, en wanneer breekt de grote dag van het licht aan voor het geslacht?"

Maar toen hij dit zei, verliet Jezus hem.

In Judas staan nog andere, vreemde, maar typisch gnostieke uitspraken¹⁷.

Hij (Jezus – eigen aanvulling) begint met hen te spreken over de geheimenissen voorbij de wereld en over wat er zou gebeuren aan het einde. Vaak verscheen Hij niet als zichzelf aan zijn discipelen, maar werd Hij als kind onder hen aangetroffen.

De twaalf eonen van de twaalf hemellichten vormden hun vader, met zes hemelen voor elke eon, zodat er 72 hemelen zijn voor de 72 hemellichten, en voor elke [50 van hen 5] uitspansels, voor een totaal van 360 uitspansels. Hun werd gezag toegekend en een [grote] menigte engelen [zonder aantallen], voor glorie en aanbidding, [en vervolgens ook] maagdelijke geesten, voor glorie en aanbidding van al de eonen en de hemelen en hun firmamenten.

Jezus zei: „Waarlijk ik zeg u, de sterren zullen alleen het werk voltooien. Als Saklas de tijdspanne die hem is toebedeeld voltooit, zal hun eerste ster verschijnen met de geslachten, en ze zullen voltooien wat ze zeiden dat ze zouden doen. Daarna zullen ze ontucht plegen in mijn naam en hun kinderen afslachten en zij zullen ... en ... mijn naam, en hij zal ... uw ster over de dertiende eon."

4. Manuscripten

Een sluitend bewijs dat onze evangelisten de waarheid schreven, zullen we nooit krijgen. Het zal altijd een kwestie van geloof blijven dat onze evangeliën de waarheid weergeven en dat de gnostiek de waarheid niet is. We hebben gezien dat in de vroege kerk de 4 evangeliën al heel snel overal aanvaard werden en dat er nog geen sprake van de gnostische evangeliën was. Die zijn pas later gekomen.

¹⁷ <http://www.trouw.nl/deverdieping/dossiers/article279958.ece>

De onderstaande tabel is een ondersteuning voor de 4 evangeliën en het hele Nieuwe Testament. Men zegt vaak dat het Nieuwe Testament niet betrouwbaar is, terwijl men helemaal niet twijfelt aan boeken van geschiedschrijvers voor en tijdens het Nieuwe Testament. Het is interessant om het aantal teruggevonden handschriften (manuscripten) van het Nieuwe Testament te vergelijken met het aantal teruggevonden handschriften van geschiedschrijvers.

	Thucydides	Julius Caesar (Bello Gallico)	Livius	Nieuwe Testament	Tacitus
Schrijfdatum	400v.Chr.	58-50v.Chr.	59v.Chr.-17	50-100	100
Aantal handschriften	1	9à10 goede (+gedeelten)	20 (+gedeelten)	5000 (+gedeelten)	3
Oudste handschrift	11 ^e eeuw (n.Chr.)	850 n.Chr.	4 ^e eeuw (n.Chr.)	350 n.Chr. ¹⁸	9 ^e eeuw (1 v.d.3)

Hoe kan het dat men niet twijfelt aan een boek waar maar 1 of 9 handschriften van teruggevonden zijn, maar wel aan een boek waar meer dan 5000 Griekse handschriften van teruggevonden zijn? Het is vooral opmerkelijk dat een deeltje van Marcus gevonden is tussen de Dode Zee-rollen. Dat betekent dat de Essenen in Qumran (door de Romeinen in 66n.Chr. uitgeroeid) het Marcus-evangelie (of op zijn minst een deel ervan) kenden.

In geschriften, geschreven rond 100 n.Chr. (bv.: de brief van Clemens, de Brief van Barnabas, de Didache), worden boeken van het Nieuwe Testament geciteerd. Ook kerkvaders als Ignatius (ca.107) en Polycarpus (ca.115) citeerden boeken van het Nieuwe Testament. De volgende tabel¹⁹ geeft weer hoe vaak een aantal van de vroege kerkvaders het Nieuwe Testament citeerde. Volgens sommigen kan het Nieuwe Testament met deze citaten bijna volledig gereconstrueerd worden.

	Evangeliën	Handelingen	Brieven Paulus	Algemene brieven	Openbaring	<i>Totaal</i>
Justinus Martyr (ca.100-165)	268	10	43	6	3	330
Irenaeus (ca.130-200)	1038	194	499	23	65	1819
Clemens v.Alex. (ca.150-215)	1017	44	1127	207	11	2406
Origenes (ca.185-254)	9231	349	7778	399	165	17922
Tertullianus (ca.160-225)	3822	502	2609	120	205	7258
Hippolytus (ca.170-236)	734	42	387	27	188	1378
Eusebius (ca.263-339)	3258	211	1592	88	27	5176
<i>Totaal</i>	<i>19368</i>	<i>1352</i>	<i>14035</i>	<i>870</i>	<i>664</i>	<i>36289</i>

Voor meer informatie over manuscripten van het Nieuwe Testament:

BRUCE, FF. *De betrouwbaarheid van de geschriften van het Nieuwe Testament*. Telos. 1977

¹⁸ Van Johannes 1-14 en het grootste deel van de andere hoofdstukken van Johannes is er een manuscript uit 200n.Chr. Michael Green geeft in zijn boek een opsomming van nog meer teruggevonden stukken uit de evangeliën. Een aantal dateren uit de 1^e eeuw n.Chr. Zo is er een deeltje van Marcus (Mc.6:52-53) tussen de Dode Zee-rollen gevonden (dit fragment wordt 7Q5 genoemd) – er is wel discussie over.

¹⁹ GEISLER, N.L. & NIX, W.E.. *A General Introduction To The Bible*. Moody Press, Chicago. 1968, p. 357. De data van de schrijvers zijn zelf aangevuld.

DE KEGEL, GUIDO. *De geschiedenis van het Nieuwe Testament*. Brochure uitgegeven door de Evangelische Christengemeenten Vlaanderen.
 GREEN, MICHAEL. *De boeken die de kerk afwees*. Medema, Vaassen. 2005

5. Lengtematen, gewichten/geldeenheden, maten

In de Bijbel komen regelmatig eenheidsmaten voor waar wij niet veel benul meer van hebben. Hieronder een poging een en ander te verduidelijken.

a) Lengtematen

palm/handbreedte	7,4 cm	- breedte van 4 vingers waar ze de palm raken	(Ezechiël 40:5)
span	22,2 cm	- top duim tot dop pink, in gestrekte toestand	(Exodus 28:16)
el	44,4 cm	- van elleboog tot vingertoppen	(Ez.40:5, Matt.6:27)
vadem	1,8 m	- (ongeveer) 4 el	(Handelingen 27:28)
(meet)roede, stok	3,1 m	- (ongeveer) 6 el + 6 palm	(Ez.42:16, Op.21:16)
stadie	180 m	- (ongeveer) 400 el	(Matt.14:24, Op.21:16)
(Romeinse) mijl	1480 m	- (ongeveer) 1000 passen	(Mattheüs 5:41)
sabbatsreis	900 m		(Handelingen 1:12)

b) Gewichten/geldeenheden

gera	0,57g	(Exodus 30:13)
beka (denarius)	5,7 g	(Exodus 38:26)
sikkel (sjekel)	11,4g	(Exodus 30:13)
mine	570g	(1Koningen 10:17)
talent	34,2kg	(Exodus 38:25)
koperstukje/duit	1/128 denarius	(Marc.12:42, Lc.12:59)
penning/duit	1/64 denarius	(Matt.5:26, Mc.12:42)
duit	1/16 denarius	(Matt.10:29, Lc.12:6)
schelling	1 denarius	(Rom. munt – normaal dagloon; Matt.20:1-15, Marc.6:37, Luc.7:41)
schelling	1 drachme	(Gr. munt – normaal dagloon; Lc.15:8)
hoofdgeld	2 denarii	(Matt.17:24)
zilverstuk	4 denarii	(Matt.17:27)
pond	100 denarii	(Lc.19:11-27)
talent zilver	6.000 denarii	(Matt.18:24, 25:15-28)
talent goud	20.000 denarii	(Matt.18:24, 25:15-28)

c) Inhoudsmaten

Oude Testament

log	0,3 l	(Leviticus 14:10)
maat (kab)	1,2 l	4 log (2Koningen 6:25)
gomer	2,2 l	1/10 efa (Exodus 16:36)
hin	3,5 l	12 log (Exodus 30:24)
zaad (sea)	7,3 l	2 hin (1Koningen 18:32)
efa (droog)	22 l	3 sea (Exodus 16:36)
bath (nat)	22 l	3 sea (Ezechiël 45:10)
halve homer (letek)	110 l	5 efa (Hosea 3:2)
kor/homer	220 l	10 efa een ezelslast (Ezechiël 45:14)

Nieuwe Testament

kan	0,46 l	(Markus 7:4)
kwart (maat)	1,1 l	(Op.6:6)
bussel (korenmaat)	7,4 l	(Mattheüs 5:15)
maat	12 l	(Matt.13:33, Lc.13:21)

vat	35 l	(Lc.16:6)
maat	39,39 l	(Matt.23:32, Joh.16:6)
zak	393 l	(Lc.16:7)

d) Landmaten

juk	¼ ha	(1 ha = 100m ²)	(Jesaja 5:10)
-----	------	-----------------------------	---------------